

รายงานการจัดโครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น
กิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท
เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น

๑. ความเป็นมา

กลุ่มคนไทยพลัดถิ่น คือกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาด้านสัญชาติ สิทธิและสถานะในประเทศไทย กล่าวคือเป็นบุคคลซึ่งมีเชื้อสายไทยที่ต้องกลายเป็นคนในบังคับของประเทศอื่น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของราชอาณาจักรไทย และต่อมากลุ่มคนเหล่านี้ได้อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในอาณาเขตประเทศไทย เป็นระยะเวลาหนึ่ง และมีวิถีชีวิตเป็นคนไทย และได้รับการสำรวจตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด รวมถึงบุตรของคนไทยพลัดถิ่นที่ยังไม่ได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิด การแก้ไขปัญหาสถานะและสิทธิของคนไทยพลัดถิ่น รวมถึงบุตรที่เกิดในประเทศไทย แต่ยังไม่ได้รับสัญชาติ จึงถือเป็นภารกิจที่สำคัญของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการส่งเสริมและสนับสนุนบุคคลให้สามารถเข้าถึงสิทธิ และบริการสาธารณะต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้รับรองไว้ให้ประชาชนชาวไทยในฐานะพลเมือง

เพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิและสถานะของคนไทยพลัดถิ่น สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงจัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น กับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยรังสิต สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยพลัดถิ่นและบุตรของคนไทยพลัดถิ่นที่ยังไม่ได้รับสัญชาติโดยการเกิด ให้ได้รับการแก้ไขปัญหาเรื่องสถานะบุคคลและสัญชาติอย่างถูกต้องรวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมาย กำหนดสำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน ได้รับอนุมัติโครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น โดยมีแผนการทำงานร่วมกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และเครือข่ายต่าง ๆ ในการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕ ในประเด็นสิทธิและสถานะบุคคล ซึ่งเป็นประเด็นที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้ความสำคัญ โดยได้จัดกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น

๒. การดำเนินโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยสำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน ได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยรังสิต

สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท ในการแก้ไขปัญหาคนไทยพลัดถิ่น ในพื้นที่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดตราด และจังหวัดระนอง

โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ สำนักส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน ได้รับอนุมัติ โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น โดยมีแผนการทำงานร่วมกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และเครือข่ายต่าง ๆ ในการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๕ ในประเด็นสิทธิและสถานะบุคคล ซึ่งเป็นประเด็นที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้ความสำคัญ โดยได้กำหนดกิจกรรมภายใต้โครงการ ๒ กิจกรรม คือ

๑) กิจกรรมรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ณ ชุมชนบ้านน้ำเค็ม อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เมื่อวันที่ ๑ – ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑ ซึ่งได้ดำเนินการไปเรียบร้อยแล้ว

๒) กิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น ดำเนินการช่วง เดือนมกราคม – มีนาคม ๒๕๖๒

๒.๑ วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น มีวัตถุประสงค์ คือ

๑) เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจแก่กลุ่มชาติพันธุ์ เกี่ยวกับสิทธิและการคุ้มครอง วิถีชีวิตตามประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น

๒) เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นได้เข้าใจ เข้าถึง สิทธิของตน และมีพื้นที่ในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนได้

๓) เพื่อให้ประชาชนทั่วไปเข้าใจถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์

๔) เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนร่วมกับเครือข่าย ด้านสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และเครือข่ายซึ่งดำเนินงานกับกลุ่มคนไทยพลัดถิ่นในการส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชน

๕) เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ และการเข้าถึงสิทธิของคนไทยพลัดถิ่น

๒.๒ การดำเนินโครงการ

โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น ในกิจกรรมร่วมกับ มหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น มีการดำเนินการ ดังนี้

๑) ประสานการทำงานระหว่างสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มูลนิธิชุมชนไท มหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และผู้ประสานงานจากโครงการแก้ไข ปัญหาการคืนสัญชาติ

๒) อบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชน และความสำคัญของการพิสูจน์สัญชาติและการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น ตลอดจนวิธีการจัดเก็บข้อมูลให้นักศึกษาและคณาจารย์ ณ มหาวิทยาลัยรังสิต เพื่อให้ศึกษานำความรู้ที่ได้ไปลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

๓) ลงพื้นที่เพื่อปฏิบัติการเก็บข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่น ณ อำเภอเมืองจังหวัดระนอง โดยนักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต เป็นผู้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ - ๒ มีนาคม ๒๕๖๒

๒.๓ การใช้จ่ายงบประมาณ

โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น ในกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ - ๒ มีนาคม ๒๕๖๒ ใช้จ่ายเงินงบประมาณของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งสิ้น ๑๔๑,๒๘๔.๘๐ บาท (หนึ่งแสนสี่หมื่นหนึ่งพันสองร้อยแปดสิบสี่บาทแปดสิบสตางค์)

๒.๔ การเก็บข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่น

เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นักศึกษาและอาจารย์จากวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต เครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น และผู้แทนมูลนิธิชุมชนไท จำนวน ๕๐ คน ได้ลงพื้นที่เพื่อจัดเก็บข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น ณ วัดตโปธาราม (วัดบ่อน้ำร้อน) อำเภอเมืองจังหวัดระนอง เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ - ๒ มีนาคม ๒๕๖๒ โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

๒.๔.๑ การวางแผนจัดเก็บข้อมูล

๑) คนไทยพลัดถิ่นในพื้นที่จังหวัดระนอง เป็นกลุ่มมุสลิมทั้งหมด อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ประกอบด้วย ชุมชนปากเตรียม ชุมชนท่ากลาง ท่าเรือบางกล้วย ชุมชนบางเบน ชุมชนข้างหยก ชุมชนห้วยม่วง ชุมชนหินช้าง ชุมชนปากจั่น ชุมชนท่าฉาง เกาะสินไห ชุมชนตาครุฑ ชุมชนบางพระ ชุมชนลำเลียง และบ้านท่าฉาง จำนวน ๙๑ คน โดยการประสานงานผ่านเครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น

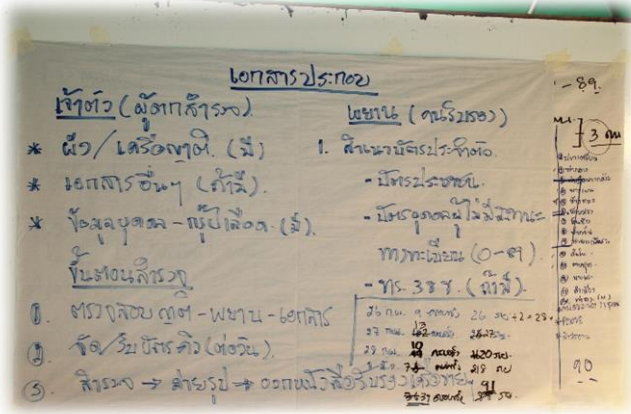
๒) การวางแผนการเก็บข้อมูลดังนี้

- ๒.๑) วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เก็บข้อมูล ๙ ครัวเรือน จำนวน ๒๘ ราย
- ๒.๒) วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เก็บข้อมูล ๑๓ ครัวเรือน จำนวน ๒๗ ราย
- ๒.๓) วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ เก็บข้อมูล ๑๐ ครัวเรือน จำนวน ๒๐ ราย
- ๒.๔) วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๖๒ เก็บข้อมูล ๗ ครัวเรือน จำนวน ๑๘ ราย
- ๒.๕) วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๒ สรุปผลการเก็บข้อมูลทั้งหมด

๓) ขั้นตอนการสำรวจข้อมูล

- ๓.๑) ตรวจสอบเครือญาติ พยาน และเอกสารแสดงตัวตนเท่าที่มี
- ๓.๒) จัด /รับ บัตรคิว เพื่อเข้ารับการสำรวจข้อมูล
- ๓.๓) สำรวจข้อมูล สอบประวัติ ลงบันทึกข้อมูลในผังเครือญาติ

๓.๔) การนำข้อมูลบันทึกแบบฟอร์ม ภาพถ่าย และออกหนังสือรับรอง การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของเครือข่ายคนไทยพลัดถิ่น ซึ่งจะถือเป็นเอกสารเบื้องต้นก่อนการสำรวจข้อมูล ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

๒.๔.๒ ผลการจัดเก็บข้อมูล

นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตที่ได้รับการอบรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เรื่องสิทธิมนุษยชน และความสำคัญของการพิสูจน์สัญชาติและการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น ตลอดจนวิธีการจัดเก็บข้อมูลได้ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลคนไทยพลัดถิ่น ณ วัดโตไปธาราม (วัดบ่อน้ำร้อน) อำเภอเมือง จังหวัดระนอง มีผู้เข้ารับการสำรวจทั้งสิ้น ๗๒ ราย เนื่องจากมี ๒ ครอบครัวไม่มาแสดงตัว เพื่อเข้ารับการสำรวจ และอีก ๑ ครอบครัวต้องไปคลอดบุตรที่โรงพยาบาล

“โครงการส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และคนไทยพลัดถิ่น กิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น”

๓. ปัญหาและอุปสรรคจากการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนี้

๑) การประสานงานระหว่างองค์กรซึ่งบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิสูจน์ และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นขาดความต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของคนไทยพลัดถิ่นมีข้อติดขัด เช่น บางพื้นที่ซึ่งแบ่งความรับผิดชอบในการสำรวจยังไม่มี การดำเนินการ

ท่าทีของเจ้าหน้าที่จากกรมการปกครอง และอบรมให้ความรู้แก่นักศึกษายังไม่เป็นรูปธรรมและไม่ต่อเนื่อง และการวางแผนระยะยาวในการพิสูจน์และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่นยังไม่ชัดเจน

๒) ความยุ่งยากของเอกสารซึ่งใช้ในการสำรวจ เนื่องจากต้องมีความชัดเจนเพื่อแสดงว่าบุคคลที่เข้ารับการสำรวจเป็นคนไทยพลัดถิ่นจริง ทำให้ต้องใช้เอกสารหรือพยานบุคคลเพื่อประกอบการจัดทำข้อมูล เกิดความยุ่งยากในการแสดงเอกสาร

๓) ข้อติดขัดในการสื่อสารระหว่างผู้สำรวจข้อมูลและคนไทยพลัดถิ่น เนื่องจากบางส่วนสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่น และไม่สามารถอ่านภาษาไทยได้ และต้องใช้ล่ามในการแปล และเกิดความล่าช้าในการสำรวจ

๔) คนไทยพลัดถิ่น ไม่กล้าแสดงตัวเนื่องจากกลัวการถูกจับกุมจากเจ้าหน้าที่ และไม่สามารถแสดงอัตลักษณ์ของตนเองต่อสาธารณชนได้

๔. ข้อเสนอแนะ

ภายหลังการดำเนินกิจกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรังสิต กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑) สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ควรมีการหารือระดับนโยบายกับกรมการปกครอง และกระทรวงมหาดไทย ในการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาสถานะของกลุ่มคนไทยพลัดถิ่น หรือกลุ่มผู้มีสถานะทางบุคคลอื่น ๆ เพื่อให้มีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน

๒) การอบรมนักศึกษาเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชน และขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูลของคนไทยพลัดถิ่นต้องต่อเนื่อง และมีแผนการการทำงานกิจกรรมกับนักศึกษาที่เป็นรูปธรรม

๓) ควรมีการประชุมทบทวนการดำเนินการบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการพิสูจน์ และการรับรองความเป็นคนไทยพลัดถิ่น กับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยรังสิต สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๙ เพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกับกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยรังสิต สำนักงานประสานการพัฒนาสังคมสุขภาวะ และมูลนิธิชุมชนไท เพื่อกำหนดแผนการทำงาน ซึ่งจะทำได้สามารถบรรลุเป็นแผนปฏิบัติการในแต่ละปีงบประมาณได้
